

Enhörna Hembygdsförening

ÅRGÅNG 3, NUMMER 1

FEBRUARI 2001

Vill du hjälpa till med sommarens utställning?

Årets utställning är tänkt att skildra Ekensberg under tiden 1839 - 1949. Godset var, liksom många liknande gårdar under denna tid och dessförinnan, lite av en egen värld. Stora huset med sina parkanläggningar, det vidomfattande jordbruket, skogen och hantverket. Alla de människor som levt här i såväl arbete som högtider. Det är nog inte för mycket sagt att Ekensberg har en särställning även hos övriga (äldre) enhörnabor.

Kring detta finns mycket att forska och berätta om. Utställningsgruppen har redan dragit igång sitt arbete, men de behöver hjälp. De söker uppgifter, minnen och föremål med anknytning till Ekensberg. Även du som inte har eget material att komma med, men tycker att detta verkar intressant och har lite tid över, är mycket välkommen.

Ring Birgitta Allmo 550 42107, eller någon i styrelsen.

Uti Ytter-Enhörna socken kommer att uppföras ett Skolhus av träd, deraf stommen med tak skall uppsättas i år, och all innanredning tillika med murar och kakelugnar göras i ordning under loppet af nästa år; hvarvid erinras, att Kommunen tillsläpper allt virke, som till byggnaden åtgår, jämte såväl tak- som mursten. Hugade spekulanter, som vilja åtaga sig denna byggnad torde, efter tagen närmare kännedom därom, inkomma med anbud till den 15 nästkommande Mars. Ritning finnes att tillgå hos undertecknad, hvilken ock lemnar nödiga upplysningar om hvad byggnaden angår.

Enhörna & Warnby den 7 Febr. 1873.

C. Abr. Wallin.

Ur Nya Södertälje Tidning 1873/B E Sjöström

Vykort med motiv från Enhörna

Enhörnakonstnären Inger Jonsson har på Hembygdsföreningens uppdrag målat två akvareller med motiv från skolorna vid Överenhörna kyrka. Akvarellerna finns nu som vykort och kan beställas från styrelsen eller köpas direkt i museet.

Använd vykortet när ni sänder kort till vänner och bekanta, det blir bra reklam för hembygden och ger samtidigt ett tillskott till Hembygdsföreningens kassa.

Vykortet kostar 5 kronor styck.

Enhörna Hembygdsförenings styrelse:

Leif Tellestedt, ordförande	tel: 550 447 05
Johnny Länn, vice ordf	tel: 550 492 26
Britt-Mari Gylefors, sekr	tel: 550 421 30
Mats Olsson, kassör	tel: 550 444 25
Håkan Andersson	tel: 550 449 71
Mona Elveskog	tel: 550 420 28
Kristina Ingårda	tel: 550 420 01
Åke Lundqvist	tel: 550 449 73
Åke Myrenäs	tel: 550 672 37
Sven-Eric Åkerman	tel: 550 491 84

Hembygdsmuseet håller öppet söndagar 13 -16, från Maj till September.

NÄR RADION KOM TILL ENHÖRNA

Förra året firade svensk radio 75-årsjubileum. Folket i Enhörna har ofta varit snabba med nymodigheter och så blev det också vid radions start.

Vid Göteborgsutställningen i augusti 1923 demonstrerades den stora nyheten radion. Klockar Larsson från Över-Enhörna med äldste sonen Rudolf fanns bland besökarna. De kunde då höra en radio-utsändning från Södra Valvet vilket var beläget 200 meter från det rum där lyssnarna befann sig.

Man tyckte det var så märkvärdigt.

Per Gottfried Larsson blev genast intresserad och inköpte en apparat samma år. Han hade alltid varit entusiastisk inför nya uppfinningar. Det var Larssons förtjänst att Enhörna fick elektricitet redan 1918.

Svensk radios utsändningar hade nu startat så smått. Men genom att klockar Larsson satte upp en antenn i flaggstången kunde man också få in Aberdeen. Klockargårdens radiomottagare var kanske en av Enhörnas första.

Men nymodigheten spred sig i hemmen. Samma vinter införskaffades en kristall-mottagare hos familjen Johansson på Jurstaholm. Radion placerades i köket och man lyssnade i var sin lurhalva. Så blev det också hos Erikssons i Tallbo. Då man inte hade elektricitet behövdes ett våt- och ett torrbatteri till apparaten. "Så man fick inte ha radion på hur som helst." Det gällde att spara på batterierna. I Tallbo konstruerades en enkel "högtalaranläggning". Radiolurarna lades i en större kristall-skål och nu kunde flera personer sitta runt skålen och lyssna till utsändningen. Efter lurarna kom apparater med en tratt som gav betydligt bättre ljud.

Hos Knut Hedberg i Lundberga fanns en kristallmottagare som även grannarna i Norrlöt kunde glädjas åt innan de köpte en egen Radiola av radiohandlare Udd i Södertälje. Man lyssnade mycket på radion. Forskningsresande Sten Bergmans spännande föreläsningar, Sven Jerring samt musikprogrammen hörde till favoriterna. Flera minnesgoda Ytter-Enhörnabor berättar entusiastiskt om att "man skruva in Luxemburg för den fina musiken."

Lärarinnan Sigrid Jansson vid Aska skola ökade volymen vid musikprogrammen så att Hjalmar Andersson borta i Vinberga kunde sitta utanför stugan där hemma och lyssna.

Om lördagarna bjöds det gammal dansmusik. På det nyskurade köksgolvet i Hammarby lärde Anton Kjellström dottern Ulla dansa vals till Edit Segerstedts musik.

HALLÅ, HALLÅ, STOCKHOLM MOTALA!

Stockholm Motala var ett vanligt anrop av radions hallåman. För en man skulle det vara, något annat kunde inte komma ifråga. Rundradion, som Sveriges Radio benämndes vid denna tid, blev aktuell i vårt land 1922. Radiotjänsts första utsändning gjordes den första januari 1925. I Aktiebolaget Radiotjänsts styrelse fanns bland andra Svenska Dagbladets redaktör Gustaf Albin som hyrde sommarbostad på Karlholmen, Över-Enhörna, sedan 1921.

Radiolicensen kostade 12 kronor för helår 1925. Från och med 1926 sänktes årsavgiften till 10 kronor. Folk som inte betalade kallades "tjuvlyssnare".

Redan i slutet av 1920-talet fanns det kristall-, batteri- och nätmottagare samt några andra varianter. Priset och avståndet till sändarstationen hade avgörande betydelse vid inköp. Kristallapparaten var den billigaste och mest lättskötta. Men den hade sin begränsning.

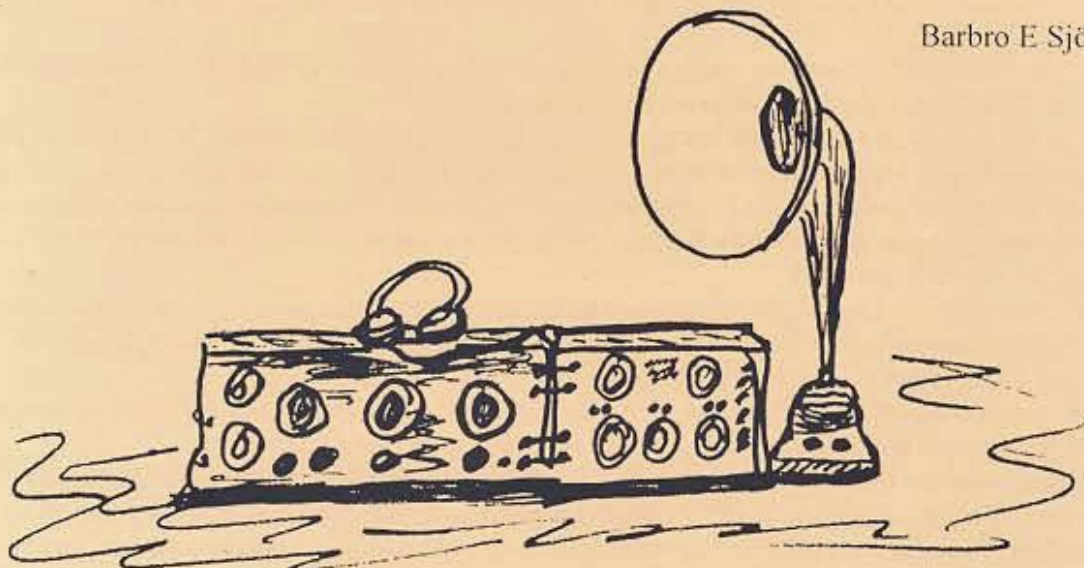
Tidigt kännetecknades radions program av mångfald och kvalitet. I en enda kanal lyckades man göra berikande program för de flesta intressen. Dagsnyheter, väderleksrapporter, föredrag, uppläsningar, radioteater, gudstjänster, barnprogram, sport, musik är exempel på tidigt programutbud.

Den 20 februari 1925 sändes den första engelska lektionen. Den åttonde mars samma år sändes referat av Vasaloppet. 1929 startade radions morgongymnastik med den hurtige majoren Bertil Ugglå.

Många områden som tas upp i dagens P1 fanns tidigt i radions första och enda kanal. Utvecklingen fortskrider. När det gäller radions lantbruksprogram har det tyvärr försämrats. Som exempel kan nämnas år 1932. Var onsdag och vissa fredagar sändes jordbruksföredrag. För jordbrukarungdomens förbund gavs instruktionsföredrag en söndag per månad. I januari skolradio samma år var inte mindre än fem program för jordbruket. Det var i radions barndom för 68 år sedan...

En gång i tiden kunde radion samla hela familjen. Lördagsmornarnas "Frukostklubben" och lördagskvällarnas "Karusellen" är exempel på gamla populära familjeprogram. Men, tänk den som i dag kunde få njuta repris av alla programmen "Sven Arefeldt leker vid pianot"! Vilken radiolycka!

Barbro E Sjöström

Apparat med modern högtalare 1923
(Efter civiling Helge Fredholm)

Museivårdar sökes!

För att kunna hålla hembygdsmuseet öppet som seden bjuder, varje söndag från maj till och med september, behöver vi hjälp. Under öppethållandet bör vi vara två personer som håller uppsikt och hjälper besökare tillrätta. Styrelsen förmår för tillfället endast att tillhandahålla den ene av dessa museivårdar. Vi står dock för ansvaret och de praktiska kunskaperna. Är du intresserad av Enhörna och museet, och har tid en eller flera söndagseftermiddagar i sommar, är du varmt välkommen att höra av dig till någon i styrelsen. Kunskaper i kaffebryggande är starkt meriterande!

Utaf Ordföranden uti ÖfverEnhorna
Socken Kommunalnamnd Löjtnanten
Valborne Herr A af Forselles - har undertecknad
denna dag emottagit det understöd eller pension
som Församlingen för år 1885 godhetsfullt
beviljadt - som tacksamt qviteras 30 kronor
Stockholm å Sabbadsberg den 1 Febr: 1885
Amalia Åkerberg
f d. Barnmorsk i Enhorna Socknar

Arkivmatr/B E Sjöström

EKEBY GÅRD YTTER-ENHÖRNA

"Wid Ekeby gård i Ytter Enhörna Socken finnes
till salu: Råg, Korn och Blandsäd samt Hafra så wäl
som alla slags Wär- och Höstsädes-Halm, jemte Timo=
thei=Hö, då anmälan göres derstädes hos underteck=
nad.

Ekeby den 6 Mars 1839.

C. J. Westin."

Ur Allmän Kungörelse N:o 7 1839/B E Sjöström

En annorlunda 50-årspresent

Här i Enhörna är vi 12 par som uppvaktar varandra på bemarkelsedagar och liknande. Som ett genomgående tema vid födelsedagar är att vi, tillsammans med födelsedagsbarnet gör en upplevelseaktivitet eller att den som fyller får göra något som gruppen vet att han/hon älskar eller hatar. I samband med att Åke Berglund fyllde 50 år den 5 september hade gruppen ett antal möten och diskuterade vad vi skulle uppvakta honom med. Vid ett tillfälle föreslog jag att vi skulle ta oss an busskuren vid Aska (många i gruppen har ju minnen av tiden då man träffades vid kuren). Efter lite kringsnack bestämde vi oss för detta. Jag åtog mig uppdraget att kontakta Leif Tellestedt, ordförande i Hembygdsföreningen, och stämma av våra planer. Hans inställning var positiv och som han uttryckte det "det är bara att köra annars kommer väl SL eller Swebuss och river kuren".

På morgonen den 7 oktober samlades gänget hos mig på Ahl, sedan åkte vi till Linde för att bjuda Åke på en rejäl frukost och sedan kidnappa honom till dagens uppdrag.

Väl framme vid busskuren förklarade vi dagens regler. Åke utsågs till arbetsledare. Med stor iver och energi kastade han sig över uppgiften och med tumstock, penna och block räknade han ut vilket och hur mycket material som behövde införskaffas från brädgården. Hela det bärande "underredet" hade mer eller mindre ruttat bort. Janne Lunkan som är sommarboende vid Sandviken anmälde att han skänker ett parti virke bestående av syllar och golvvirke.

Arbetsuppgifter delades ut av byggledningen och för att underlätta jobbet hade ett stort antal maskiner och verktyg ställts, utan kostnad, till förfogande av medlemmarna i gruppen. Det hela flöt på bra och vid halvtretiden på eftermiddagen var det hela klart.

Nu återstår endast Målarmästare Blomdins jobb. Han har lovat att utan kostnad måla kuren i originalkulör. Han har inte hunnit ännu men lovar att senast den 15 maj 2001 är det hela klart.

Mitt på dagen passerade Sigvard Lindqvist Aska i riktning mot Södertälje. Det tog inte lång stund förrän han var tillbaka. Han blev så glad över vår insats att han rördes till tårar. Han hjälpte oss att lösa problemet med ett trappsteg. På stående fot skänkte han en trappsten om vi kunde hämta den hemma hos honom. Håkan Larsson antrade sin Scania så var den frågan löst.

En bidragande orsak till att arbetet gick så lätt var naturligtvis det fina vädret; men även den lekamliga utspisningen i form av Enhörna Pizzerias förnämliga hamburgare och barmästare Håkan Larssons generösa utskänkning av öl och andra förfriskningar.

Vi väntade in i det längsta på att Länstidningen skulle komma ut och göra något av detta men därav blev inget. De hade säkert tuffare uppgifter att bevaka som till exempel bortsprungna katter i Huddinge.

Vi som jobbade med detta var: Åke Berglund, Jan Lundqvist, Håkan Larsson, Olle Karlsson, Sture Blomdin, Bosse Alfredsson, Holger Storås, Lars Almqvist, Lars Falk, Claes Sörefjord och Hans Emtén. Krister Björk ingår också i gruppen men han var förhindrad att närvara den här dagen. Peter Larsson ställde upp med sin lilla, men effektiva grävmaskin och fixade nya diken och andra markarbeten.

Vi sammanfattade dagen och kände oss mycket nöjda med våra insatser. *Det kanske finns fler kulturobjekt som vi kan restaurera?*

Parallellt med vår dagsinsats förberedde våra damer kvällens fest. Den gick av stapeln i magasinet vid Ekensberg.

Olle Karlsson

Öfver Enhörna Kommunalkassa ----- Debet
Förfärdigadt en fattiglikkista - - - - 5. Kr
En graföppning 3. 50

Betalt Qviteras
Högtorp den 6te Februari 1886
A. G. Sahlin

Arkivmatr/B E Sjöström

Rekning - På Syarbete

En Kapp-räck åt kyrkovaktaren
Med Trå och Arbetslön 2 RD Banco
Qvitteras Enhörna d. 1.febr 1817
N.Östling

Arkivmatr/B E Sjöström